
Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrenci Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'yle İlgili Görüşleri: Bir BİLSEM Örneği

Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 3(3), 17-24
© ÜZEYAD 2016
<http://jgedc.org>

İbrahim Koç¹

Makale Alış: 21 Haziran 2016

Makale Kabul: 23 Kasım 2016

Öz

Bu çalışmanın amacı Bilim ve Sanat Merkezi'ne (BİLSEM) devam eden üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin BİLSEM ile ilgili düşüncelerini ve beklentilerini saptamaktır. Çalışma, "A" Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 50 üstün zekâlı ve yetenekli öğrenci velisiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, veriler üç açık uçlu sorudan oluşan "Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrenci Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'yle İlgili Görüşleri Anketi" ile elde edilmiştir. Veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş olup güvenilirlik ve geçerlik araştırmacı ve uzmanlar tarafından sağlanmıştır. Araştırma sonucunda "A" Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin BİLSEM personelinden ve BİLSEM'de yapılan eğitim faaliyetlerinden memnun oldukları tespit edilmiştir. BİLSEM'in fiziki ortamının iyileştirilmesi gerektiği, öğrencilerin BİLSEM'deki çalışma saatlerinin arttırılması veya tam zamanlı eğitim almaları gerektiği, öğrencilerin potansiyellerini arttırabilmeleri ve becerilerinin ortaya koyabilmeleri için gerekli donanım ve eğitim materyallerinin teknolojik gelişmelere uygun karşılandığı bir özel eğitim kurumu beklentisi içerisinde oldukları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler

üstün zekâlı ve yetenekli çocuklar, bilim ve sanat merkezi, özel yetenekli öğrenci aileleri

Giriş

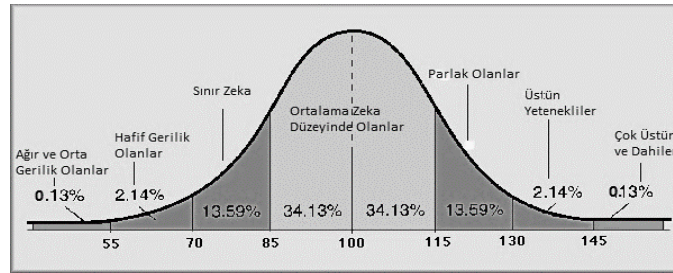
Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM); “Okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.” (MEB, 2007). Türkiye’de bu kurumlardan ilk olarak 1994-1995 eğitim öğretim yılında Ankara’da Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılmış, bu merkezlerin sayıları günümüzde giderek artmaktadır.

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında literatürde üstün yetenekli veya üstün zekâlı kavramına ait ortak bir tanım bulunmamaktadır. Bu kavramlar iç içe geçmiş durumdadır ve ayrı ayrı düşünülmemektedir. Üstün yetenekli çocuk entelektüel, yaratıcı, sanat veya liderlik gibi alanlarda yüksek performans kapasitesi gösteren veya bu kapasitelerini tamamen geliştirmek için özel akademik alanlarda okulunda elde edemediği etkinliklere ve faaliyetlere ihtiyaç duyan çocuktur (Özkan, 2009; Kirk & Gallagher, 1989; Sak, 2011). Yine üstün yeteneklilik belli bir alanda üstün yetenek sergileyen, yüksek düzeyde yaratıcı özelliklere sahip, belli bir görev alanında ödev sorumluluğuna sahip ve genel kanı olarak üstün beceri sergileme durumu olarak tanımlanmaktadır (Şenol, 2011; Winner 1996). Üstün yetenekli çocuk, bir ya da birden çok yetenek alanında ya da zekâ özelliğinde akranlarından çok üstün performans gösteren ya da gizilgüce sahip olan ve diğer alanlarda da ortalama düzeyde özelliklere sahip olan çocuktur (Akkanat, 2004).

Bunlar içerisinde en yaygın kabul gören tanıma göre: Zihinsel yeteneklerinin ya da zekâlarının birçoğunda akranlarına göre üst performans gösteren ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılık yanı güçlü olan ve bir işe başladığında asla vazgeçmeyen üstün zekâlı denilmektedir. Bu çocuklar, kendi akran gruplarından rastgele seçilmiş bir kümenin %98’inden üstün olan çocuklardır (MEB, MEGEP, 2007).

Dünya sağlık örgütünün önerdiği ve bu alanda araştırma yapan pek çok araştırmacının benimsediği 130 zekâ bölümü (IQ) ve üstü zihinsel kapasiteye sahip çocuklar üstün yetenekli olarak tanımlanmaktadır (Uzun, 2004).

Şekil 1’de normal dağılım eğrisinde toplumun zekâ düzeyini ve bu düzeyin toplam nüfusa dağılımını göstermektedir. Bu durumda nüfusun yaklaşık %16’sının zihinsel işlevleri normalin altında, %68’inin zihinsel işlevleri ortalama zekâ düzeyinde, %14’ünün zihinsel işlevleri parlak zekâ düzeyinde, %2’sinin zihinsel işlevleri üstün yetenek düzeyinde, % 0,13’ünün zihinsel işlevleri de çok üstün ve dahi düzeyinde görülmektedir.

Şekil 1. IQ puanlarına göre zekâ düzeyleri (Sezginsoy, 2007)

Üstün yetenekli öğrenciler, ortalama üstü bir yeteneğe sahip, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine sahip, problem çözme yetenekleri gelişmiş, yaşlarına göre yüksek düzeyde muhakeme yapma, problem çözme ve planlama becerisi gösterebilen bireylerdir (Kunt & Tortop, 2013; Sak, 2010; Gallagher, 2003; Aksoy, 2014).

Üstün yeteneklilerin eğitimleri amacıyla kurulmuş olan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi’nde ise üstün yeteneklilik şöyle tanımlanmaktadır;

“Üstün veya özel yetenekli çocuk, özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan hizmet veya faaliyetlere gereksinim duyan çocuktur.” (MEB, Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007).

Özbay (2013) üstün yetenek kendi başına ayrıcalıklı bir özellik ya da yalnızca bazı kişilerde gözlenen bir özellik değil, yetenek düzeyi ne olursa olsun tüm insanlarda gözlenen özelliklerin varoluş derecesindeki, görülme sıklığındaki, ortaya çıkış zamanındaki ve bir araya gelişindeki özgünlükten kaynaklanan bir özellik olarak görülmektedir

Genel olarak tanımlarda da anlaşılabilirliği gibi üstün zekâlılık ve yeteneklilik: Çocuğun veya öğrencinin bir veya birkaç alanda yaşıtlarına göre üst düzeyde performans göstermesi, bu özelliğinin uzman, öğretmen, aile ve çevreleri tarafından fark edilebilir olması ve çocuğun akranlarından farklı sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişim özellikleri sergilemesi olarak tanımlanabilir (Koç, 2015).

Üstün zekâlılar konusunda yapılmış oldukça fazla araştırma bulunmaktadır. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre üstün zekâlı çocukların gelişim boyutlarına göre gösterdikleri özellikler ana hatlarıyla Tablo 1'de sıralanmıştır (Ataman, 1998).

Tablo 1. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların özellikleri

Bedensel Özellikleri	Bir küme olarak, beden yapıları diğer akranlarına göre daha iri ve sağlıklıdır. Doğum ağırlık ve boyları ortalamanın üzerindedir. Yürüme, konuşma ve diğer devinim becerilerinin öğrenilmesinde akranlarından daha erkendirler. Duyu organı bozukluklarına daha az rastlanır. Hastalıklara karşı dirençlidirler. Ortalama ömürleri daha uzundur.
Yaratıcılık Özellikleri	Soru ve sorunlara çok sayıda çözüm ya da düşünce üretir. Alışılmışın dışında, özgün görüşleri ve tepkileri vardır. Görüşlerini sakınmadan söyler. Bazen bu görüşleri kökten değişiklikleri gerektirir, görüşlerini uzlaşmaz bir biçimde sonuna kadar savunur ve asla vazgeçmez, gözünü budaktan esirgemez. Maceraya düşkündür. Keskin bir mizah anlayışı vardır. Olağan kişilerin farkına varamadığı ince esprileri kolaylıkla fark eder. Güzellik duygusu gelişmiştir. Estetik özellikleri hemen algılar.
Öğrenme Özellikleri	Çok çeşitli konularda derin ve yoğun bilgilere sahiptir. Sunulan bilgileri kolaylıkla özümser ve anımsar. Karmaşık materyalleri, kendisi için anlamlı olan parçalara ayırarak anlamaya çalışır. Herkesçe bilinen yanıtların, mantıksal yanını görür. Keskin ve dikkatli bir gözlemcidir. Yaşının üstündeki sözcükleri, anlamlarını bilerek yerinde kullanır.
Liderlik Özellikleri	Okulla ilgili olan etkinliklerin hemen hepsine katılır. Etkinlikleri devam ettirmede ona güvenebilirsiniz. Sorumluluklarını çok iyi bilir, söz verdiği işi en iyi biçimde yerine getirerek tamamlar. Gerek kendi akranları, gerekse yetişkinlerin yanında kendine güveni tamdır. Yaptığı işi rahatlıkla sunar. Sınıf arkadaşlarıncı sevilen bir kişidir. Duygu ve düşüncelerini çok iyi biçimde ifade eder, sözcükleri iyi seçer ve söylenenleri iyi anlar.
Motivasyonel Özellikleri	Merak ettiği konuları incelerken bir başkasının kendisini güdülemesine gereksinimi yoktur. Tek düze işlerden genellikle sıkılır. Kendini ilgilendiği konuya ya da soruna kaptırıp bütünüyle özümser. Üstlendiği iş ya da görevi sonuna kadar götürür. Yetişkinlerin ilgilendiği, din, politika, dünya sorunları gibi konu ya da sorunlarla ilgilenir.

Toplam nüfusun %2'lik bir kısmını oluşturan üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların yeteneklerini geliştirerek, kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak için açılan Bilim ve Sanat Merkezleri üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların bugünü ve geleceği açısından kuskusuz ayrı bir önem taşımaktadır. Bu çocukların var olan potansiyelleri doğrultusunda gelişimlerini sürdürebilmeleri için ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. Anne babalar yetenek gelişiminde önemli rolleri olan ve çocuklarının gelişimini destekleyen ortamların oluşmasını sağlayan kişilerdir (Karakuş, 2014; Olszewki-Kubilius & Kuliecke 2008). Buna göre bu çocukların eğitim gereksinimlerini karşılayacak ve onları yetenekleri doğrultusunda

yönlendirecek olan anne babalarıdır. Aynı zamanda, üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların gelişimleri ve eğitimleri süresince yaşadıkları güçlükleri onlarla birlikte yaşayan da yine aileleridir. Ailelerin Bilim ve Sanat Merkezleri'yle ilgili görüşlerinin alınması ve beklentilerinin tespit edilmesi bu çocukların Bilim ve Sanat Merkezleri'nde eğitimleri süresince karşılaştıkları problemlerin çözümü ve beklentilerini tespit etmek için önemlidir. Bundan dolayı, araştırmada üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların eğitimleriyle doğrudan ilgilenen ailelerin Bilim ve Sanat Merkezleri'yle ilgili beğenmedikleri yönleri ve bu merkezlerden beklentileri araştırılmıştır. Bugün bu çocuklar için gerekli olan eğitim ortamları ve önlemleri hazırlanmazsa ülke geleceği tehlikeye atılmış olacaktır. Çünkü bugünün gençleri yarının yetişkinleri olacağından, onlar için şimdiden uygulanacak olan eğitim ve yapılacak yatırım, boşa harcanmamış olacaktır. Bu gençler, gelecekte, ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyine taşıyacak her tür yenilik, buluş ve ilerlemeleri yapabileceklerdir. Onlar geleceğin araştırmacıları, yaratıcı sanatçıları, teknik elemanları ve bilim adamları, toplum liderleri olacaklardır (Ataman, 1998).

Bu araştırma "A" Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin BİLSEM ile ilgili düşüncelerini ve beklentilerini saptamak amacıyla yapılmıştır. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci ailelerinin BİLSEM'den beklentileri konulu yapılacak çalışmaların türü ve içeriği hakkında eğitimciler ve araştırmacılara önemli veriler sunacağı düşünülmektedir. Çalışma kapsamında örneklemi oluşturan gruba 3 açık uçlu soru sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar gruplandırılarak temalar halinde tablo haline getirilerek değerlendirilmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bilim ve Sanat Merkezine devam eden üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin BİLSEM ile ilgili düşüncelerini ve beklentilerini saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma türlerinden Durum Çalışma yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmaları bir ya da daha fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011; McMillan, 2000).

Katılımcılar

Bu çalışma, 2014-2015 eğitim öğretim yılı içerisinde çocuğu "A" Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden velilerle gerçekleştirilmiştir. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin BİLSEM'lerle ilgili görüşleri doğrultusunda velilerin BİLSEM'lerle ilgili düşünceleri ve beklentileri saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları "A" Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden 650 öğrenci velisi arasından gönüllülük esasına bağlı kalınarak 50 veli belirlenmiştir. Velilerin eğitim düzeyleri orta öğretim ve doktora mezunu arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrencileri Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi İle İlgili Görüşleri Anketi: Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin "A" Bilim ve Sanat Merkezi'yle ilgili düşüncelerini ve beklentilerini saptamak amacıyla veriler toplanarak, araştırmacı tarafından anket geliştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, veriler üç açık uçlu sorudan oluşan "Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrencileri Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi İle İlgili Görüşleri Anketi" ile elde edilmiştir. Araştırma verileri toplanmadan önce soruların veliler tarafından yeterince anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek amacıyla velilerle ön çalışma yapılmış ve görüşleri dikkate alınmıştır. Anket uygulamaları araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Veri Analizi

Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş olup güvenilirlik ve geçerlik uzaman görüşlerine yer verilerek araştırmacı tarafından sağlanmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde birbirine benzeyen verileri belirli temalar kapsamında bir araya getirmek suretiyle belirli kavramlara ve bunlar arasında ilişkilere ulaşmaktır. Ayrıca verileri

okuyucunun anlayabileceği bir biçimde gruplandırmak ve yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Çalışmada elde edilen veriler; soru soru analiz edilmiştir. Her soruya ait ifadeler, belirli tema ve alt temalar altında toplanmıştır. Daha sonra, bunlara ilişkin yüzdeler (%), frekanslar (f) olarak belirlenmiştir. Veri analizinde; bir soru için velilerin verdikleri her farklı ifade ayrı ayrı kodlanmıştır. Ayrıca, veli açıklamalarında dikkate değer noktalar makale içinde veli numarası verilerek (ÖğrenciVelisi1, ÖğrenciVelisi2 gibi) “...” işareti içinde aynen alıntı yapılarak verilmiştir.

Bulgular

Burada uygulanan ölçekten elde edilen verilere ilişkin yapılan istatistiksel işlemlerin sonuçları tablolar halinde verilmiş ve açıklamaları yapılmıştır.

Tablo 2. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'nin beğendikleri yönleriyle ilgili görüşlerinin içerik analizi

Tema	Alt Tema	f	%
Üstün Zekâlı Ve Üstün Yetenekli Öğrenci Velilerin Bilim Ve Sanat Merkezi'nin Beğendikleri Yönleri	Personelin güler yüzlü, özverili ve canla başla çocuklara eğitim vermeleri	11	22
	Klasik ders kavramı dışında öğrencileri problem çözmeye, araştırmaya, proje hazırlamaya yönelik imkan sağlaması	8	16
	Çocuklara bireysel farklılıkları ve yetenekleri doğrultusunda eğitim verilmesi	5	10
	Çocukların BİLSEM'i sevmesi	4	8
	Rehberlik çalışmalarına özen gösterilmesi	4	8
	Çocuklara sosyal ve bilimsel katkısının son derece faydalı olması	4	8
	Çocuklarının farklı kültürlerden, farklı okullardan kendi düzeyindeki arkadaşlarıyla bir araya gelmesi ve bu durumun çocukların vizyonunu genişletmesi	4	8
	İdarecilerin sorunları çözümlenmeleri, sıcakkanlı olmaları ve velileri çalışmalar hakkında bilgilendirmeleri	3	6
	Çocuklarına daha rahat ve doğal bir eğitimin sağlanması	2	4
	Düşünme ve akıl yürütme becerilerinin desteklenmesi	2	4
	Öğrencilerle ilgilenmeleri ve onların sorunlarını çözmek için aile ile uyumlu olmaları	2	4
	Öğretmenlerle istedikleri zaman çok rahat iletişim	1	2
	Toplam		50

Tablo 2'de görüldüğü üzere üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin “A” Bilim ve Sanat Merkezi'nin beğendikleri yönleriyle ilgili görüşleri incelendiğinde %22'sinin personelin güler yüzlü, özverili ve canla başla çocuklara eğitim vermeleri, %16'sinin klasik ders kavramı dışında öğrencileri problem çözmeye, araştırmaya, proje hazırlamaya yönelik imkan sağladıkları, %10'unun çocuklarının bireysel farklılıkları ve yetenekleri doğrultusunda eğitim verildiği, sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, veliler;

“Öğretim kadrosunun çok kaliteli olması, samimiyet ve hoşgörünün yoğun olması, çocuklarımıza sosyal ve bilimsel katkısının son derece faydalı olması. (ÖğrenciVelisi20)”. “Çocuğumun farklı kültürlerden, farklı okullardan kendi düzeyindeki arkadaşlarıyla bir araya gelmesi, ortak eğitim görmesi. Bu durumun çocuğumun vizyonunu çok geliştirdiğini düşünüyorum. (ÖğrenciVelisi6)”. “Klasik okul kavramı dışında öğrencileri problem çözmeye, araştırmaya, proje hazırlamaya yönelik imkan sağlaması. Düşünme ve akıl yürütme becerilerini desteklemesi. (ÖğrenciVelisi5)”. “Rehberlik çalışmalarına özen gösterilmesi. (ÖğrenciVelisi13)”.

şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 3. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'nin beğenmedikleri yönleriyle ilgili görüşlerinin içerik analizi

Tema	Alt Tema	f	%
Üstün Zekâlı Ve Üstün Yetenekli Öğrenci Velilerin Bilim Ve Sanat Merkezi'nin Beğenmedikleri Yönleri	Beğenmedikleri bir yönün olmaması	15	30
	Çocukların BİLSEM'deki eğitim sürelerinin az olması	13	26
	Fikir belirtmeyenler	6	12
	Ulaşımın zor olması	5	10
	Fiziksel ortamın uygun olmaması	4	8
	Güvenliğin olmaması	4	8
	Çocukların hem bilsem hem de okula gitmekte zorlanması	2	4
	Derslerin boş geçmesi	1	2
	Toplam	50	100

Tablo 3'te görüldüğü üzere üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'nin beğenmedikleri yönleriyle ilgili görüşleri incelendiğinde %30'unun BİLSEM'in beğenmedikleri bir yönün olmadığı, %26'sinin çocukların BİLSEM'deki eğitim sürelerinin az olduğu, %12'sinin fikir belirtmediği, %8'inin fiziksel ortamın uygun olmadığı, %8'inin ulaşımın zor olduğu, %8'inin güvenliğin olmadığı, sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, veliler;

"Beğenmediğim yönü yok. Ancak yetersiz olduğunu düşünüyorum, çocukların bu kurumda daha fazla zaman geçirmesi gerekir. (ÖğrenciVelisi18)". "Bilim ve Sanat Merkezi'nde 3. yılımız şuana kadar olumsuzluk görmedim. (ÖğrenciVelisi44)". "Bina uygun değil, eğitim süresi kısa, servis imkanları kısıtlı, ulaşım zor özellikle akşam saatlerinde. (ÖğrenciVelisi21)"

şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 4. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'nden beklentileriyle ilgili görüşlerinin içerik analizi

Tema	Alt Tema	f	%
Üstün Zekâlı Ve Üstün Yetenekli Öğrenci Velilerin "A" Bilim Ve Sanat Merkezi'nden Beklentileri	Fiziksel ortamın ve eğitim materyallerinin teknolojik gelişmelere uygun yenilenmesi	16	32
	BİLSEM'e sadece belli saatlerde gelebilecekleri bir yer değil, tüm eğitimlerini alabilecekleri bir kurum haline dönüştürülmesi	8	16
	Çocuklara yönelik sosyal aktivite ve kültürel gezilerin çoğaltılması	6	12
	Öğrencilerin BİLSEM'deki çalışma saatlerinin arttırılması	6	12
	Çocukların aldıkları eğitimlerle ve yetenekleriyle ilgili gelişmeler hakkında velilere daha sık geri bildirimlerde bulunulması	5	10
	Laboratuvarların ve sanat atölyelerinin imkanlarının artırılması	5	10
	Velilerle daha sık organizasyonlar yapılması	2	4
	Yaz okulları şeklinde eğitimlerin yazın da devam etmesi	2	4
	Toplam	50	100

Tablo 4'te görüldüğü üzere üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'nden beklentileriyle ilgili görüşleri incelendiğinde %32'si fiziksel ortamın ve eğitim materyallerinin teknolojik gelişmelere uygun yenilenmesi, %16'sı çocuklarının BİLSEM'e sadece belli saatlerde gelebilecekleri bir yer değil, tüm eğitimlerini alabilecekleri bir kurum haline dönüştürülmesi, %12'si çocuklara yönelik sosyal aktivite ve kültürel gezilerin çoğaltılması, %12'si öğrencilerin BİLSEM'deki çalışma saatlerinin arttırılması, %10'u Çocuklarının aldıkları eğitimleriyle ve yetenekleriyle ilgili gelişmeler hakkında velilere daha sık geri bildirimlerde bulunulması, %10'u laboratuvarların ve sanat atölyelerinin imkanlarının geliştirilmesi, sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, veliler;

“Fiziksel şartları daba iyi hale getirilebilir. (ÖğrenciVelisi10)”. “Öğrencilerin çalışma saatlerinin arttırılması, yaz için de yaz okulu şeklinde eğitim, spor, bilim, müzik, tiyatro, sinema vs. şeklinde devam edilmesi. (ÖğrenciVelisi18). “Gerek veliler gerek milli eğitimin maddi maddi desteği ile fiziksel ortamların ve materyallerin son teknolojiye göre yenilenmesi gerekiyor. Yurt dışında bu tür kapasitesi yüksek çocuklara sağlanan imkanlar örnek alınmalıdır. (ÖğrenciVelisi36)”. “BİLSEM’in hafta sonları bir kurs gibi değil öğrencilerin tüm eğitimlerini aldıkları bir okul olması. Zira bu çocuklar beklentileri karşılanmadıklarından okula gitmek istememektedir. (ÖğrenciVelisi25)”.

şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tartışma

Bu çalışmanın amacı üstün zekâli ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'yle ilgili düşüncelerini ve beklentilerini araştırmaktır. Tablo 2'de örneklem grubunu oluşturan üstün zekâli ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin personelin güler yüzlü, özverili ve canla başla çocuklara eğitim verdikleri yönünde görüşlerini bildirmiştir (Ataman, 1998). Üstün zekâli ve üstün yetenekli çocuklara öğretmenlik yapacaklarda bulunması gereken yeterlikler konusunda yapılmış çeşitli araştırmalar vardır. Bu araştırmalar sonucunda belirlenen en önemli öğretmen yeterliklerinin ilk onu: Öğrenmeye ilgili ve yeterli olma, öğretimde sıra dışı yöntem ve yeterliklere sahip olma, adil ve tarafsız olma, işbirlikçi demokratik tutum, esnek olma, espri duygusuna sahip olma, ödüllendirme ve takdir etme becerilerine sahip olma, ilgi alanında çeşitlilik gösterme, insanların sorunlarıyla ilgilenme, hoş bir dış görünüş ve tavrına sahip olma, şeklindedir. Buna göre üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda BİLSEM öğretmenlerin yeterince bilgi ve deneyime sahip oldukları, kendilerini geliştirmede azimli ve özverili oldukları, öğrencileri ve ailelerini anladıklarını onlarla iletişim becerilerinin iyi olduğu söylenebilir. Ayrıca örneklem grubundaki üstün zekâli ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin klasik ders kavramı dışında öğrencileri problem çözmeye, araştırmaya, proje hazırlamaya yönelik imkan sağladıkları yönünde görüşlerini bildirmiştir. Buna göre BİLSEM'ler üstün zekâli ve yetenekli öğrencilere, teste dayalı eğitim yerine proje hazırlama ve proje geliştirme konularında bilgi ve beceri kazandırarak, öğrencilerin problem çözme becerilerini ve entelektüel seviyelerini geliştirerek, alana yönelik uygulamalı eğitim sağladığı düşünülebilir (Kunt & Tortop, 2013; MEB, 2007). Buna göre merkezdeki etkinliklerin temelinde proje üretme ve proje geliştirme çalışmalarının yattığı söylenebilir. Örneklem grubundaki üstün zekâli ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin çocuklarının bireysel farklılıkları ve yetenekleri doğrultusunda eğitim verildiği yönünde görüşlerini bildirmiştir. MEB (2007) Bilim ve Sanat Merkezlerinin amaçlarından biri üstün yetenekli çocuk/öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktır. Buna göre Bilim ve Sanat Merkezleri kuruluş amaçlarına yönelik çalışmalarının olduğu söylenebilir.

Tablo 3'te üstün zekâli ve üstün yetenekli öğrenci velileri, çocuklarının BİLSEM'deki eğitim sürelerinin az olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Üstün yetenekli çocukların, normal programlar yolu ile sağlanamayabilecek geniş kapsamlı eğitim olanaklarına ihtiyaç duydukları buna rağmen ihmal edildikleri birçok araştırmacılar tarafından belirtilmiştir (Tortop, 2014; Sak, 2011; Mönks & Pflüger, 2005; Gallagher, 2003; VanTassel-Baska, 1997; Abram, 1982). Buna göre çocukların çoğunluğu kendi okullarında yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yeteri kadar eğitim almadıkları, okullarındaki bazı öğretmenlerinin üstün zekâli ve yetenekli öğrenciler hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadıkları hatta bazı öğretmenleri tarafından bu özel durumlarının görmezlikten geldiği gerçeği düşünüldüğünde öğrenci velileri, çocuklarının BİLSEM'lerde daha fazla eğitim almalarını istedikleri düşünülebilir. Ayrıca örneklem grubundaki üstün zekâli ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin fiziksel ortamın uygun olmadığı ve ulaşımın zor olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna göre BİLSEM'ler için bina seçiminde binanın fiziki yapısının BİLSEM çalışmalarına ve BİLSEM işleyişine uygun olmasına dikkat edilmesi, seçilen binanın ulaşımına uygun olması ve özel eğitim kurumlarına bakanlıkça sağlanan servis hizmetlerinin üstün zekâli ve üstün yetenekli öğrencilere sağlanması noktasında çalışmalar yapılabilir (Bildiren & Türkkan, 2013).

Tablo 4'te üstün zekâli ve üstün yetenekli velileri; fiziksel ortamın ve eğitim materyallerinin teknolojik gelişmelere uygun bir şekilde yenilenmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Üstün yetenekli

öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için özel yetişmiş personel, özel hazırlanmış programlar, özel araç ve gereçler ile uygun eğitim ortamları gerekmektedir (Tüysüz, 2013; Van Tassel-Baska & Stambaugh, 2005). Buna göre üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin keşfedilmesi kadar bu yeteneklerinin işlenmesi de önemlidir. Bunun için alanında yetişmiş öğretmenlerin olmasıyla birlikte, BİLSEM'lerin çağın koşullarına uygun teknolojiyle donatılması ve bunun içinde uygun fiziki koşulların sağlanmasıyla olabileceği yönünde beklentilerinin olduğu düşünülebilir. Ayrıca örneklem grubundaki üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velileri çocuklarının BİLSEM'e sadece belli saatlerde gelebilecekleri bir yer değil, tüm eğitimlerini alabilecekleri bir kurum haline dönüştürülmesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna göre üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin devam ettikleri BİLSEM'in kapasitesinin sınırlı olması, taleplerin artması ve öğrencilerin bu merkezlerde daha fazla vakit geçirmek istemeleri gerçeği düşünüldüğünde, üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin okul sonrası gelebilecekleri kurum dışında tam zamanlı devam edebilecekleri kurumların açılması yönünde çalışmalar yapılabilir. Örneklem grubundaki üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin, çocuklarına yönelik sosyal aktivite ve kültürel gezilerin çoğaltılması yönünde beklentilerinin olduğu söylenebilir. Buna göre BİLSEM öğrencilerinin tarihi, turistik, kültür, doğa kampları, spor gibi aktivitelerin artırılması üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin yeteneklerini geliştirme, özgüvenlerini, genel kültür seviyelerini artırma ve iletişim becerileri adına faydalı olacağı düşünülebilir (Bildiren & Türkkani, 2013).

Sonuç ve Öneriler

A Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin velileri BİLSEM personelinden ve BİLSEM'de yapılan eğitim faaliyetlerinden memnun oldukları tespit edilmiştir. BİLSEM'in fiziki ortamının iyileştirilmesi, öğrencilerin BİLSEM'deki çalışma saatlerinin artırılması veya tam zamanlı eğitim almaları yönünde beklentilerinin olduğu, öğrencilerin potansiyellerini arttırabilmeleri ve becerilerinin ortaya koyabilmeleri için gerekli donanım ve eğitim materyallerinin teknolojik gelişmelere uygun karşılandığı bir özel eğitim kurumu beklentisi içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki önerilere yer verilebilir.

- Bilim ve Sanat Merkezleri için seçilen binaların fiziki yapılarının ihtiyaca uygun olması ve bu binaların kolay ulaşılacak bir yerde olmasına dikkat edilebilir.
- Bilim ve Sanat Merkezleri, gerekli donanım ve eğitim materyallerini teknolojik gelişmelere uygun bir şekilde yenileyebilir.
- Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin BİLSEM arkadaşlarıyla; doğa gezileri, sergiler, müze gezileri, tarihi mekan gezileri, spor gibi programlarla yönlendirilerek sosyal aktiviteler arttırılabilir.
- Bilim ve Sanat Merkezlerinin sayıları arttırılabilir.
- Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin tüm eğitimlerini alabildikleri ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde okulların açılması yönünde çalışmalar yapılabilir.

Sonuç olarak, toplumun %2'lik kısmını oluşturan üstün zekâlı ve üstün yetenekli bireylerin keşfedilmesi kadar yetenekleri doğrultusunda eğitim almaları da önem arz etmektedir. Bunun için eğitim ortamlarının ve teknolojik alt yapının ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmesi öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesi anlamında önem arz etmektedir.

Yazar Kısa Özgeçmişi ve İletişim Bilgileri

İbrahim KOÇ, lisans eğitimini Ondokuz Mayıs Üniversitesinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde yapmıştır. 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığında psikolojik danışman olarak göreve başlamıştır 2012 – 2013 yılında Denizli İl Jandarma Komutanlığında RDM uzmanı olarak klinik çalışmalarda bulunmuştur. 2014 yılından sonra İstanbul Bilim ve Sanat Merkezinde üstün yeteneklilerin eğitimcisi olarak çalışmaktadır. Üstün yetenekliler ve rehberlikle ilgili ulusal ve uluslar arası dergide makalesi bulunmaktadır. Ulusal ve uluslar arası kongre ve kurultaylarda bildiriler sunmuş, bir çok sempozyum ve çalıştayda görev almıştır. Ulusal ve AB destekli projelerde görev almıştır. Üstün yeteneklilerde düşünme becerileri ve yaratıcılık, eleştirel düşünme, üstün yeteneklilerde grupla psikolojik danışma ve WISC-R zekâ testinin alt testlerinin yorumlanması ve öneriler sunulmasına gibi uygulama çalışmaları ve araştırmalar yapmıştır. Çalışma alanları, üstün yetenekliler eğitimi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, öğretmen eğitimi, aile eğitimi, düşünme becerileri ve yaratıcılık eğitimi, proje çalışmaları şeklindedir.

Kurum: İstanbul Bilim ve Sanat Merkezi

E-mail: ibrahimkoc88@gmail.com

İş telefon: 02164552843

Cep telefon: 05464351109

Kaynaklar

- Abram, G. C. (1982). *Gifted Education: The recruitment/selection process of teachers for gifted elementary programs and the perceptions of teachers and principals*. (Unpublished Doctoral dissertation.) University Of Southern California, Columbia, Southern California, USA.
- Akkanat, H. (2004). *Seçilmiş makaleler kitabı*. I. Türkiye Üstün zekâlı Çocuklar Kongresi Yayını dizisi:1 İstanbul.
- Aksoy, Ö. (2014). Üstün zekâlı ve normal öğrencilerin algılanan akademik öz-yeterliliklerinin karşılaştırılması. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 1(1), 1-6.
- Ataman, A. (1998). *Üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler*, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, No: 561.
- Bildiren, A., & Türkkan, B. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin perspektifinden bilim ve sanat merkezlerinin hoş ve hoş olmayan özellikleri ve değişiklik talepleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2) BİLSEM Özel Sayısı, 128-135.
- Gallagher, J. J. (2003). *Issues and challenges in the education of gifted students*. In N. Colangelo & G. A. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education* (3rd ed.) (pp. 11-23). Boston: Pearson Education.
- Karakuş, F. (2014). Üstün yetenekli çocukları olan anne babaların çocuklarının eğitimine yönelik algıları, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 289-304
- Kirk, S. A., & Gallagher, J. J. (1989). *Educating exceptional children* (6th Ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Koç, İ. (2015). Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam eden özel yetenekli öğrencilerin iletişim becerileriyle ilgili görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 39-53
- Kunt, K & Tortop, H. S. (2013). Türkiye'deki üstün yetenekli öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerine ilişkin metaforik algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 1(2), BİLSEM Özel Sayısı, 117-127.
- McMillan, J. H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (4th ed.). White Plains, NY: Addison Wesley Longman, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2007). Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2530_1.html
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEGEP (2007). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. <http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/ustunzekaveozelyetenekliler.pdf>
- Mönks, F. J./ R. Pflüger (2005) Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspectives. Radboud University Nijmegen.
- Olzewski-Kubilius P., Kulieke M. J. (2008). *Using off-level testing and assessment for gifted and talented students*. In Tassel-Baska J. Van (Ed.), *Alternative assessments with gifted and talented students* (pp. 89-106). Waco, TX: Prufrock Press.
- Özbay, Y. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*, TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları, ISBN: 978-605-4628-54-4, Ankara.
- Özkan, D. (2009). *Yönetici, öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre bilim ve sanat merkezlerinin örgütsel etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara
- Sezginsoy, B. (2007). *Bilim ve sanat merkezî uygulamalarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

- Şenol, C. (2011). *Üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Tortop, H. S. (2014), Öğretmen adaylarının üstün yetenekli ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları, *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 16-26.
- Tüysüz, C. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme stillerinin belirlenmesine yönelik bir durum çalışması: Kahramanmaraş il örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi, *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(7), 19-28.
- Uzun, M. (2004), *Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı*, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi 4, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- VanTassel-Baska, J. (1997). Excellence as a standard for all education. *Roeper Review*, 20(1), 9-12.
- VanTassel-Baska, J., & Stambaugh, T. (2005). Challenges and possibilities for serving gifted learners in the regular classroom. *Theory Into Practice*, 44(3), 211–217.
- Winner, E. (1996). *Gifted children: Myths and realities*. New York, NY: Basic Books.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Sistem Yayıncılık.